

Begrijpen jullie het nog allemaal?

Didactische handvatten voor het achterhalen van begrip

ResearchED | Mechelen | 23 oktober 2020

Dominique Sluijsmans | sluijsmans.net | [@dmasluijsmans](https://twitter.com/dmasluijsmans)

Drie vragen

1. **Wat** is begrip en **waarom** is het achterhalen van begrip bij leerlingen zo belangrijk?
2. **Wanneer** is het achterhalen van begrip belangrijk?
3. **Hoe** kun je begrip bij leerlingen achterhalen?

1. Wat is begrip en waarom is het achterhalen van begrip bij leerlingen zo belangrijk?

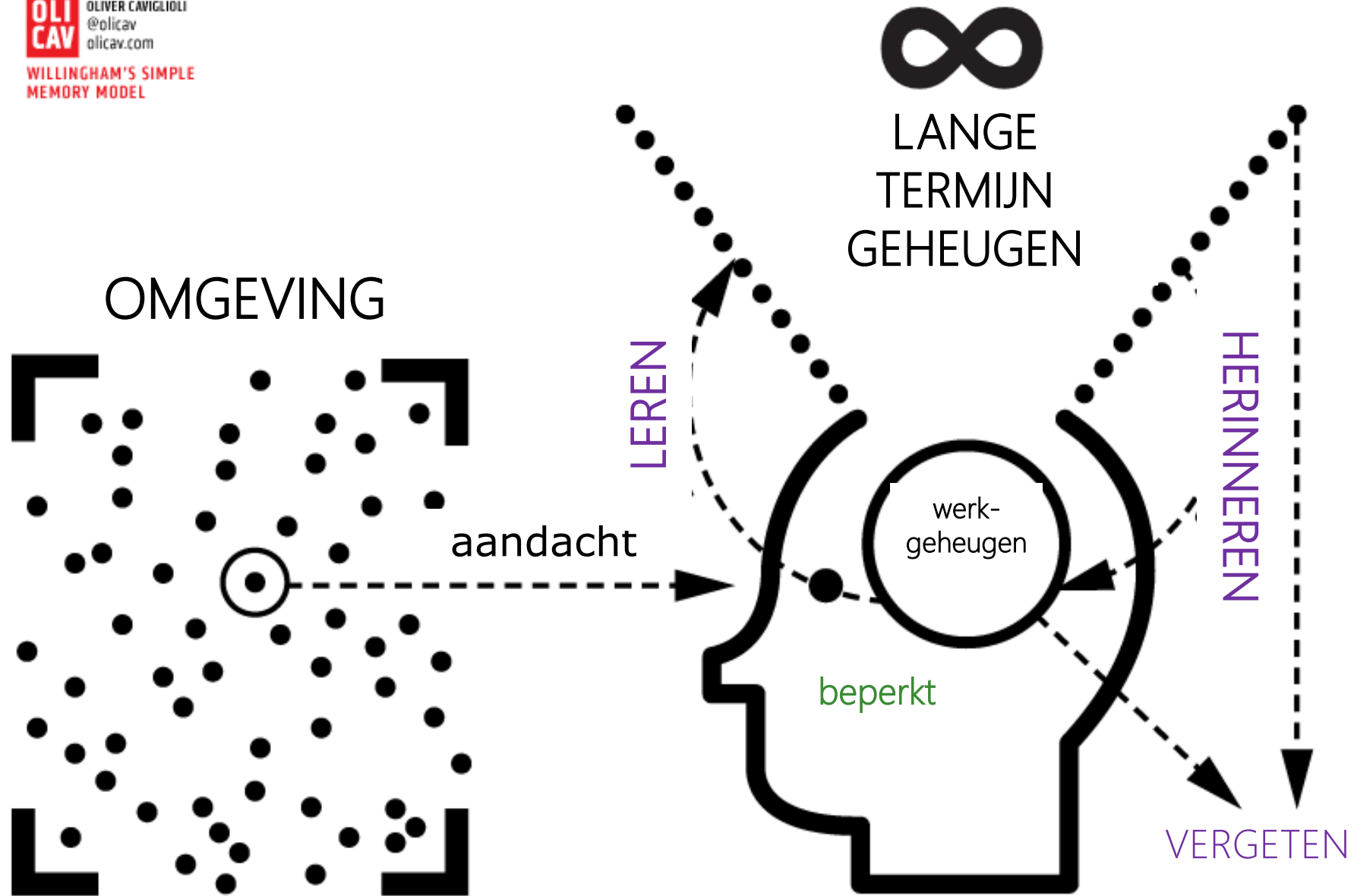
Wat zorgde ervoor dat je vandaag
iets begreep?

DENKEN-DUO-DELEN

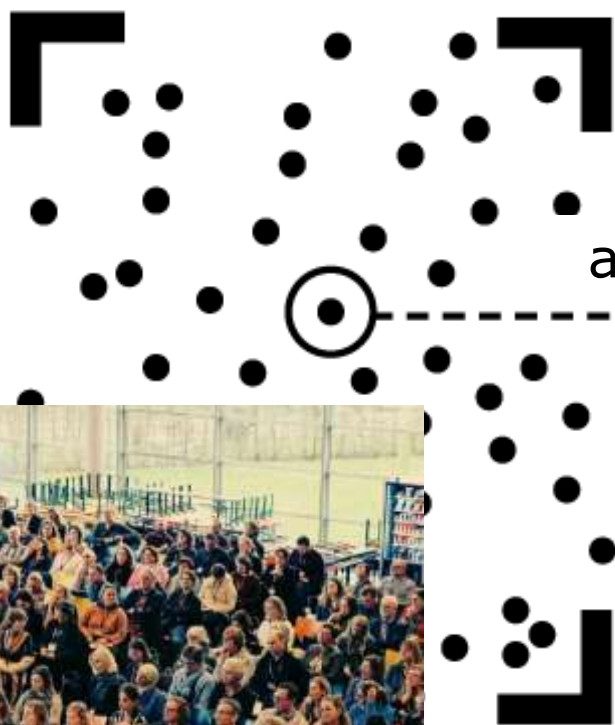
Wat zorgde ervoor dat je vandaag iets
NIET begreep?

OMGEVING

aandacht

LEREN

HERINNEREN

VERGETEN

KENNIS

BEGRIP

de **feiten**

de **betekenis** van deze feiten

een **set** aan samenhangende feiten

de '**theorie**' die voorziet in **samenhang** tussen
en **betekenis van** deze feiten

controleerbare claims

feilbare, in proces zijnde theorieën

goed of slecht

de mate van **verfijning/nuancering**

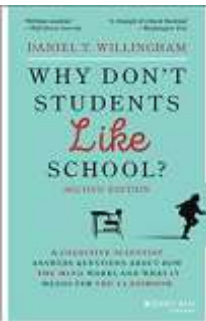
ik kan **benoemen** wat ik weet

ik kan inschatten wanneer ik wat ik wel en niet
kan gebruiken

begrip is 'herinneren in vermomming'

kennis, vaardigheden en ervaringen zijn zo stevig met elkaar **verbonden** dat ze goed kunnen worden toegepast in **nieuwe contexten** waarmee leerlingen **niet (direct)** in aanraking zijn geweest in het curriculum

Bakken zonder begrip van de ingrediënten en hoe ze functioneren is hetzelfde als **bakken met een blinddoek**. Soms werkt het. Maar als het niet werkt moet je maar raden wat er anders moet. Het is precies dit begrip dat je in staat stelt om creatief en succesvol te zijn.

Rose Levy Berenbaum, The Cake Bible, 1988, p. 469

Wat staat het komen tot
begrip in de weg?

risico 1.

checken van begrip komt te laat met beperkte
kans op detectie misvatting en herstel

onderwijstijd

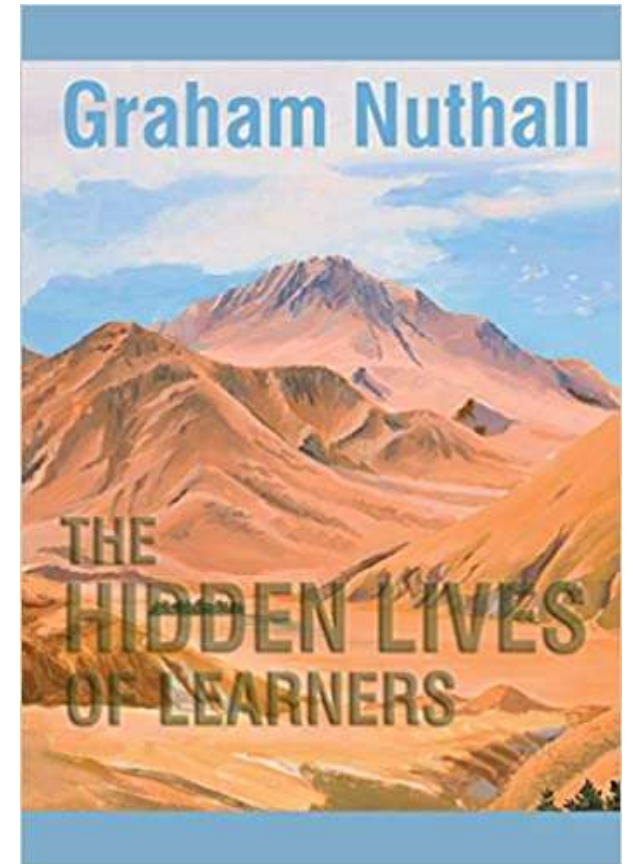

toetstijd

het hebben **onderwezen** is geen
garantie dat het is **onthouden** of
begrepen

het **één keer** hebben **getoetst** is geen
garantie dat het is **onthouden** of
begrepen

risico 2.
de focus op momentane prestaties

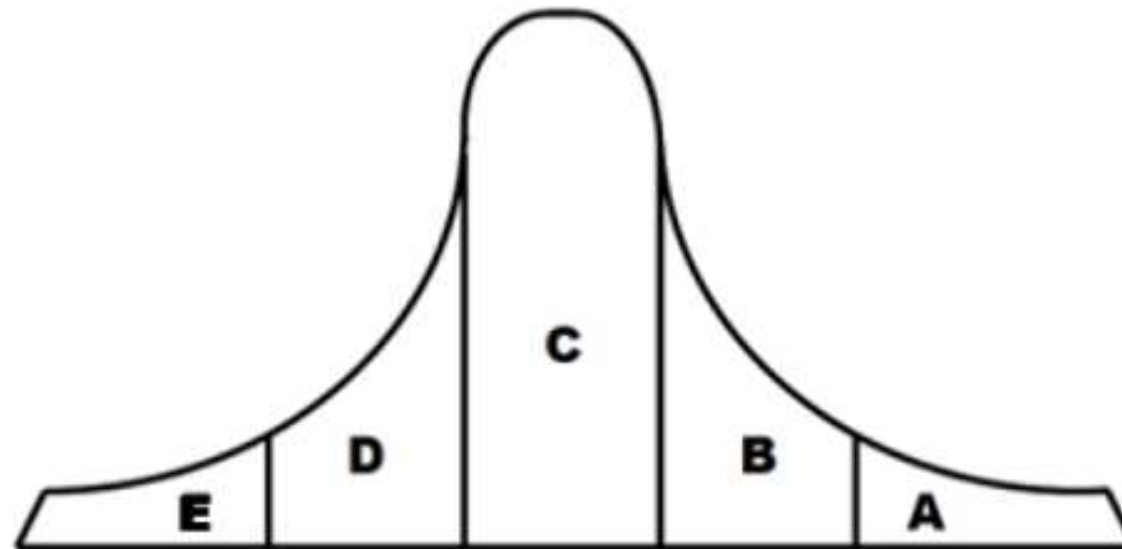

risico 3. de vloek van kennis

risico 4.

leerlingen worden vergeleken met elkaar en
wellicht veel te vroeg een 'etiket' gegeven

Hoe kan het anders?

behandelen $\neq$ beheersen

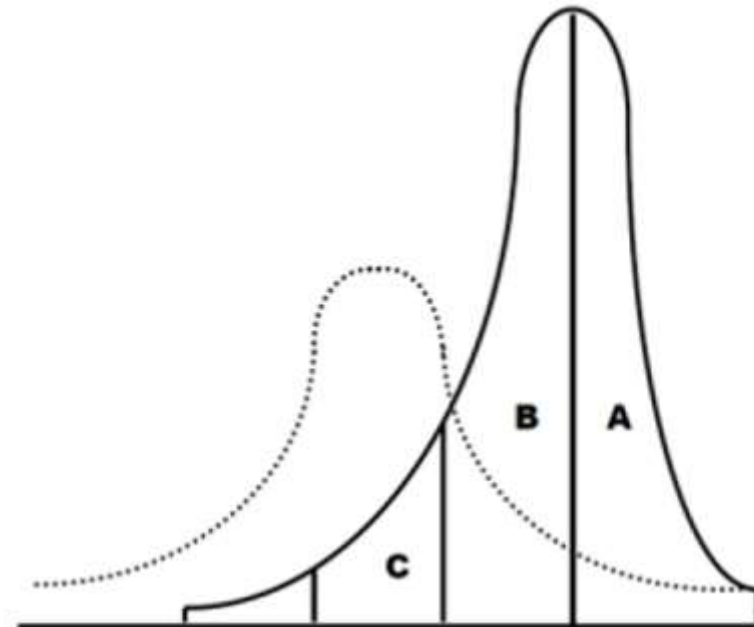
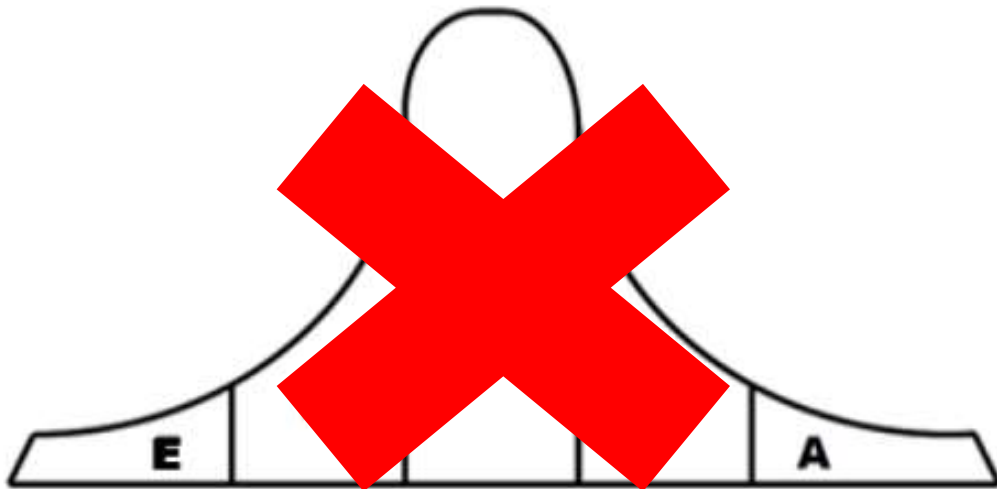
Nu vaak focus op alles '**dekken**' (de stof behandelen), terwijl onderwijs ook bedoeld is om juist te '**ont-dekken**' (wordt de stof beheerst?): Wat wordt nog niet begrepen? Waar zitten misvattingen? Waar haken leerlingen of studenten af?

*If students did learn
what they were taught,
assessment would be
unnecessary.*

beheersingsleren (Bloom, 1969)

tijdiger bewust en herhaaldelijk checken van begrip en correctieve feedback
verhoogt succes op daadwerkelijk begrip

Learning Versus Performance: An Integrative Review

Perspectives on Psychological Science
2015, Vol. 10(2) 176–199

© The Author(s) 2015

Reprints and permissions:

sagepub.com/journalsPermissions.nav

DOI: 10.1177/1745691615569000

pps.sagepub.com

Nicholas C. Soderstrom and Robert A. Bjork

Department of Psychology, University of California, Los Angeles

Abstract

The primary goal of instruction should be to facilitate long-term *learning*—that is, to create relatively permanent changes in comprehension, understanding, and skills of the types that will support long-term retention and transfer. During the instruction or training process, however, what we can observe and measure is *performance*, which is often an unreliable index of whether the relatively long-term changes that constitute learning have taken place. The time-honored distinction between learning and performance dates back decades, spurred by early animal and motor-skills research that revealed that learning can occur even when no discernible changes in performance are observed. More recently, the converse has also been shown—specifically, that improvements in performance can fail to yield significant learning—and, in fact, that certain manipulations can have opposite effects on learning and performance. We review the extant literature in the motor- and verbal-learning domains that necessitates the distinction between learning and performance. In addition, we examine research in metacognition that suggests that people often mistakenly interpret their performance during acquisition as a reliable guide to long-term learning. These and other considerations suggest that the learning–performance distinction is critical and has vast practical and theoretical implications.

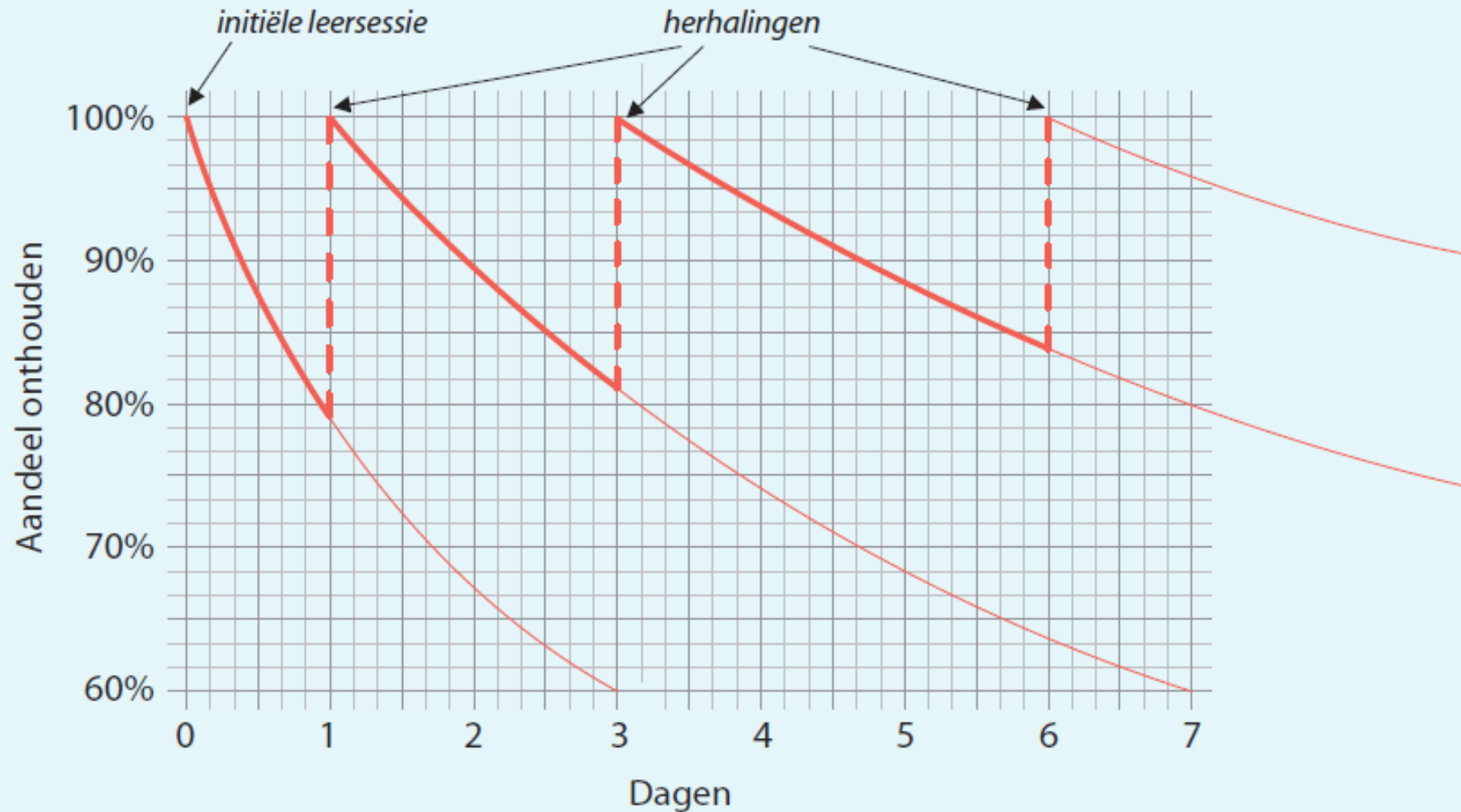

'gewenste moeilijkheden'

1. Wissel contexten af (*variation*)
2. Wissel oefentypes af (*interleaving*)
3. Spreid oefening in tijd (*spacing*)
4. Blijf kennis ophalen (*retrieval practice*)

<https://www.youtube.com/watch?v=XPllm-gtrMM>

De vergeetcurve van Hermann Ebbinghaus

november 2021

zondag	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag	zaterdag
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	TOETS					

november 2021

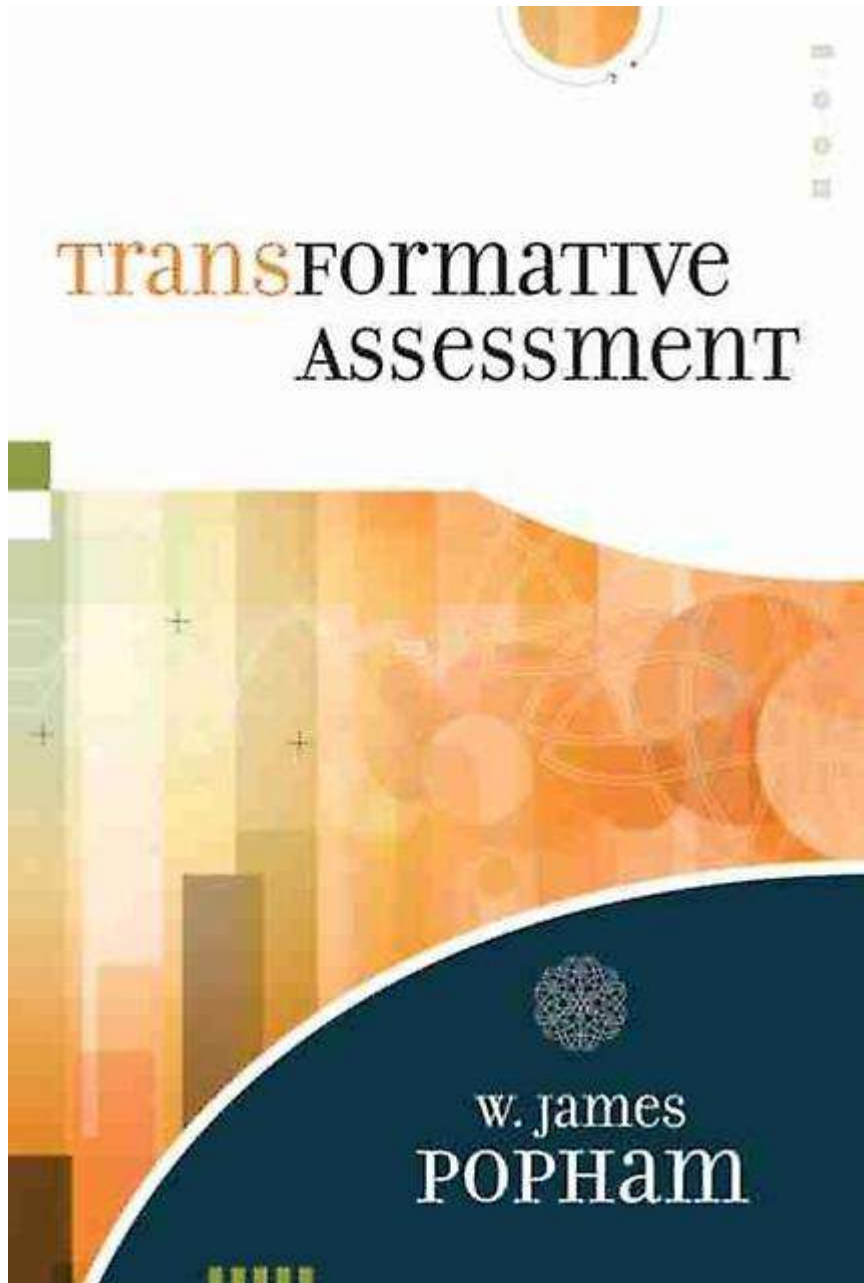
zondag	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag	zaterdag
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	TOETS					

november 2021

zondag	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag	zaterdag
	1 	2	3 	4	5	6
7	8	9	10	11 	12	13
14	15	16	17 	18	19	20
21	22 	23	24	25 	26	27
28		TOETS				

november 2021

zondag	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag	zaterdag
	1 	2	3 	4	5	6
7	8	9	10	11 	12	13
14	15	16	17 	18	19	20
21	22	23	24	25 	26	27
28	 TOETS					

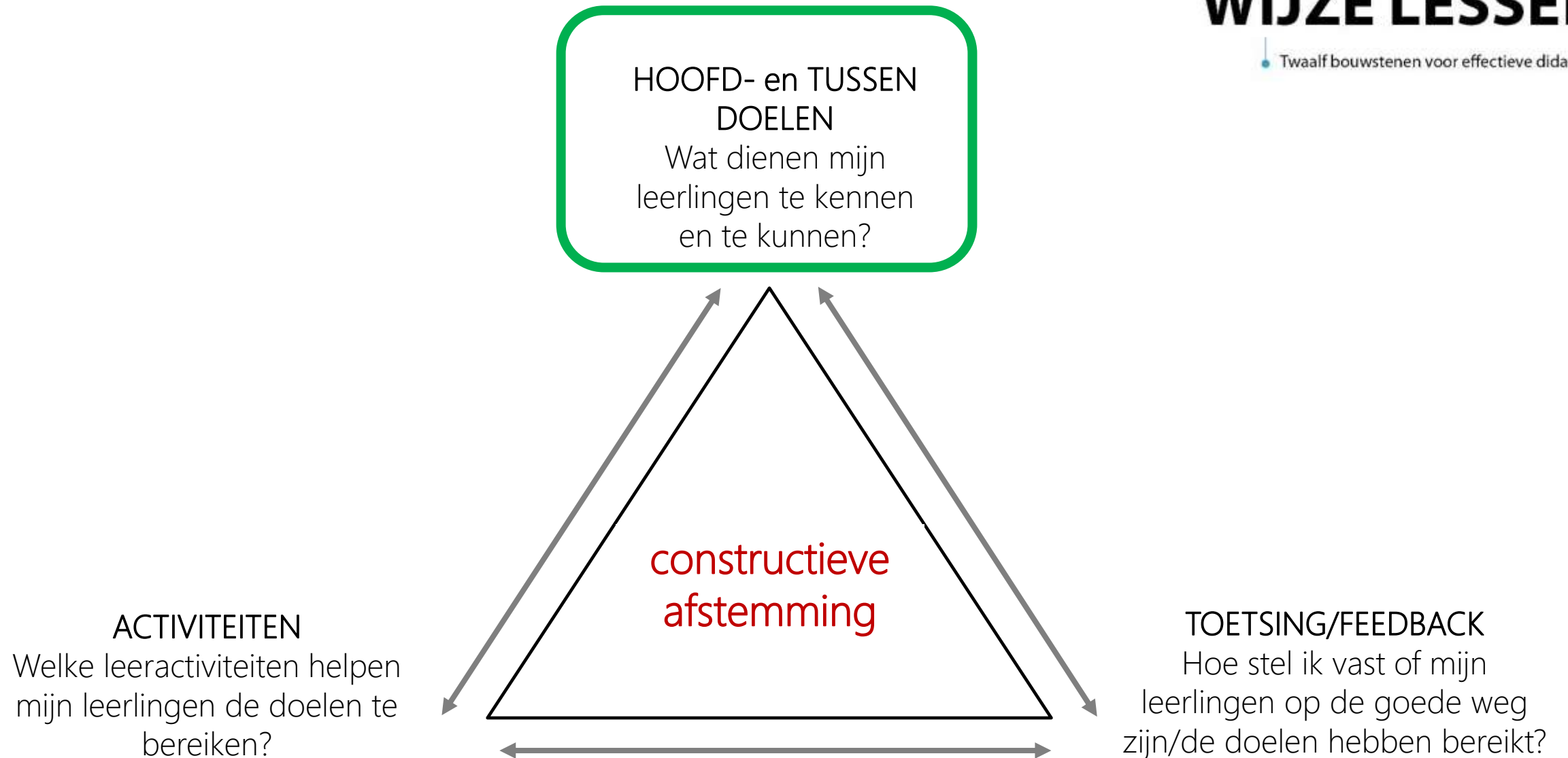
regelmatig en tijdig achterhalen van begrip heeft **twee doelen**:

- het geeft de **leerling** inzicht in wat er al dan niet aangepast moet worden in de **leerstrategie**
- het geeft de **leraar** inzicht in wat er al dan niet aangepast moet worden in de **instructiestrategie**

2. Wanneer is het achterhalen van begrip vooral belangrijk?

*Hebben leerlingen voldoende **begrepen** om
taak X, Y, of Z zelfstandig te kunnen
uitvoeren?*

Je kunt een literair werk
aan de hand van een
aantal kenmerken
samenvatten.

Je kunt een duurloop van
12 minuten rennen
zonder in ademnood.

Je kunt de
lading van ionen bepalen.

Je kunt met een
aangereikt patroon een
eenvoudige rok maken
met een naaimachine.

Je kunt een
curriculumanalyse
uitvoeren binnen het
primair onderwijs.

Wat zou voor jouw vak hier
kunnen staan?

Wat wil je dat leerlingen na een
aantal lessen zelfstandig kunnen
en begrijpen?

?

!

—

het belang van drempel-concepten

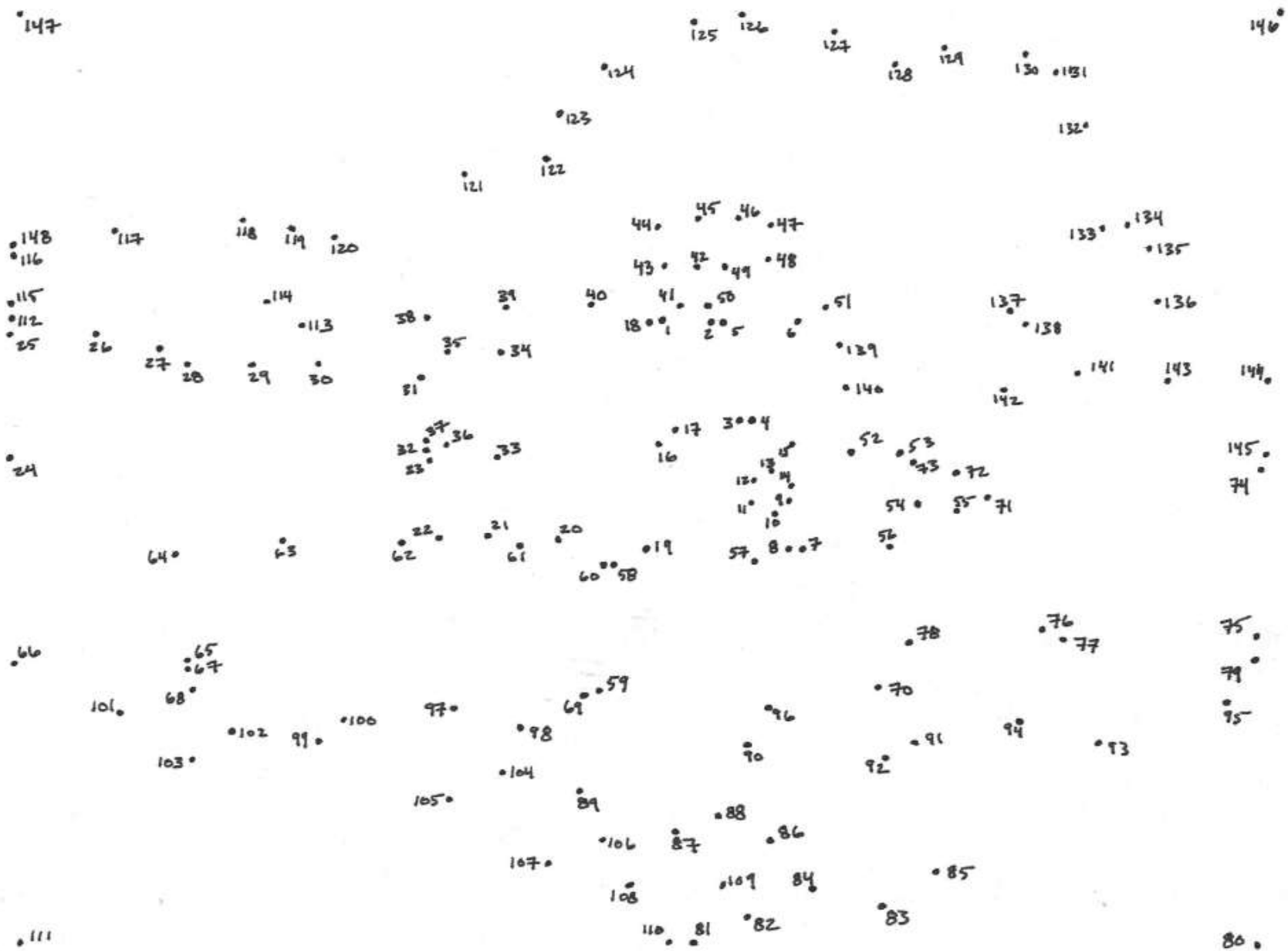
Wat moet zijn geleerd om verder te kunnen?

*Je kunt niet verder als je niet begrijpt dat letters voor
getallen kunnen staan (voorbeeld wiskunde)*

Als je de drempelconcepten beheerst, kun je je niet meer voorstellen hoe het voelde toen je het nog niet beheerste.

drempel-concepten geven toegang tot een
'nieuwe wereld'

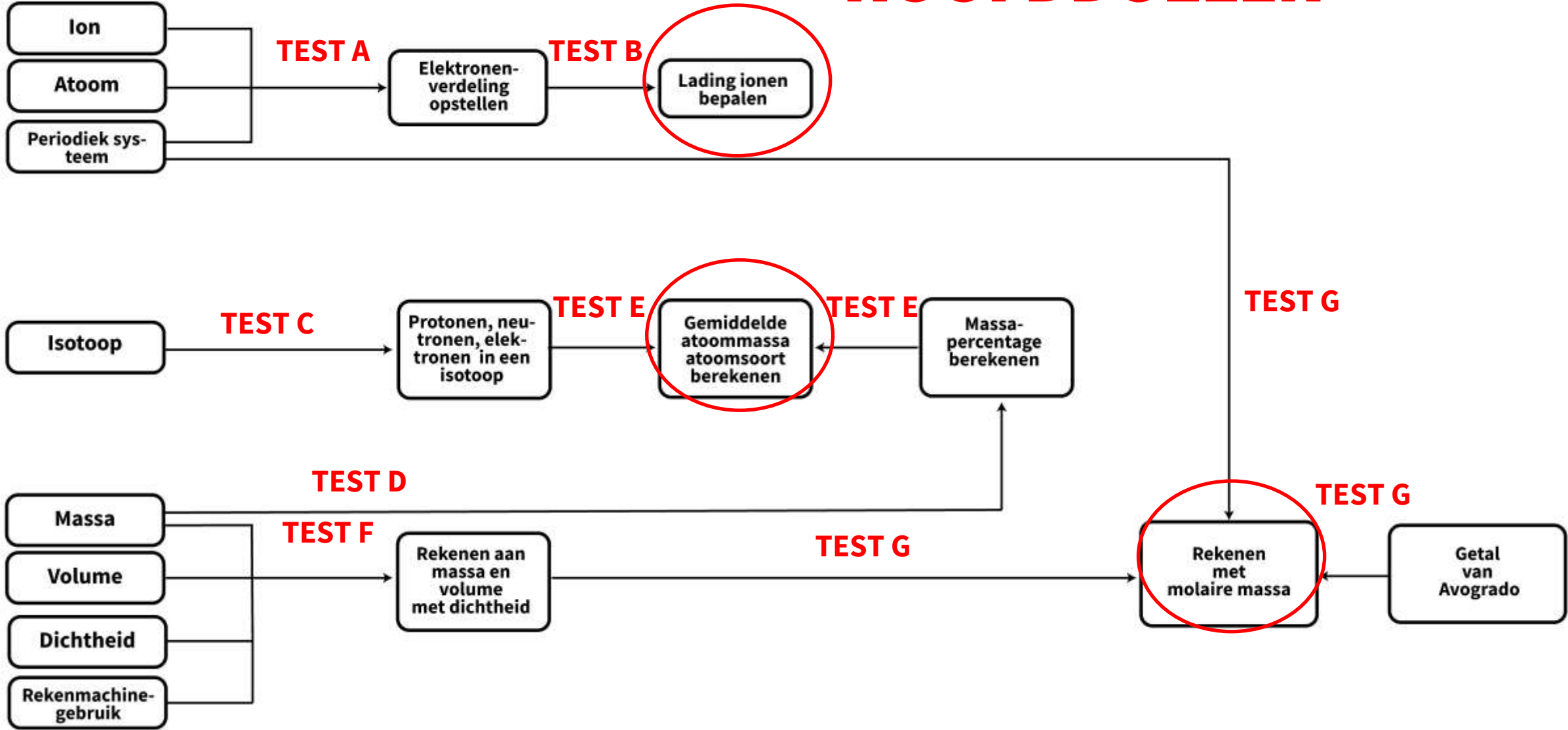

VOORKENNIS HAVO-3

NIEUWE STOF

HOOFDDOELEN

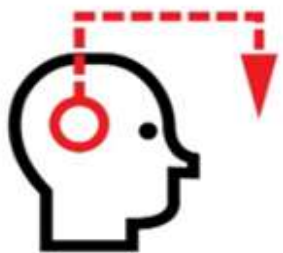
diepgeworteld begrip: van losse bakstenen
naar een **stevige muur**

belangrijk aan te sluiten wat leerlingen
en studenten al **weten en kunnen**

'De meest invloedrijke factor voor leren is dat wat de lerende al weet.' (Ausubel, 1968)

FUR ELISE

Ludwig van Beethoven

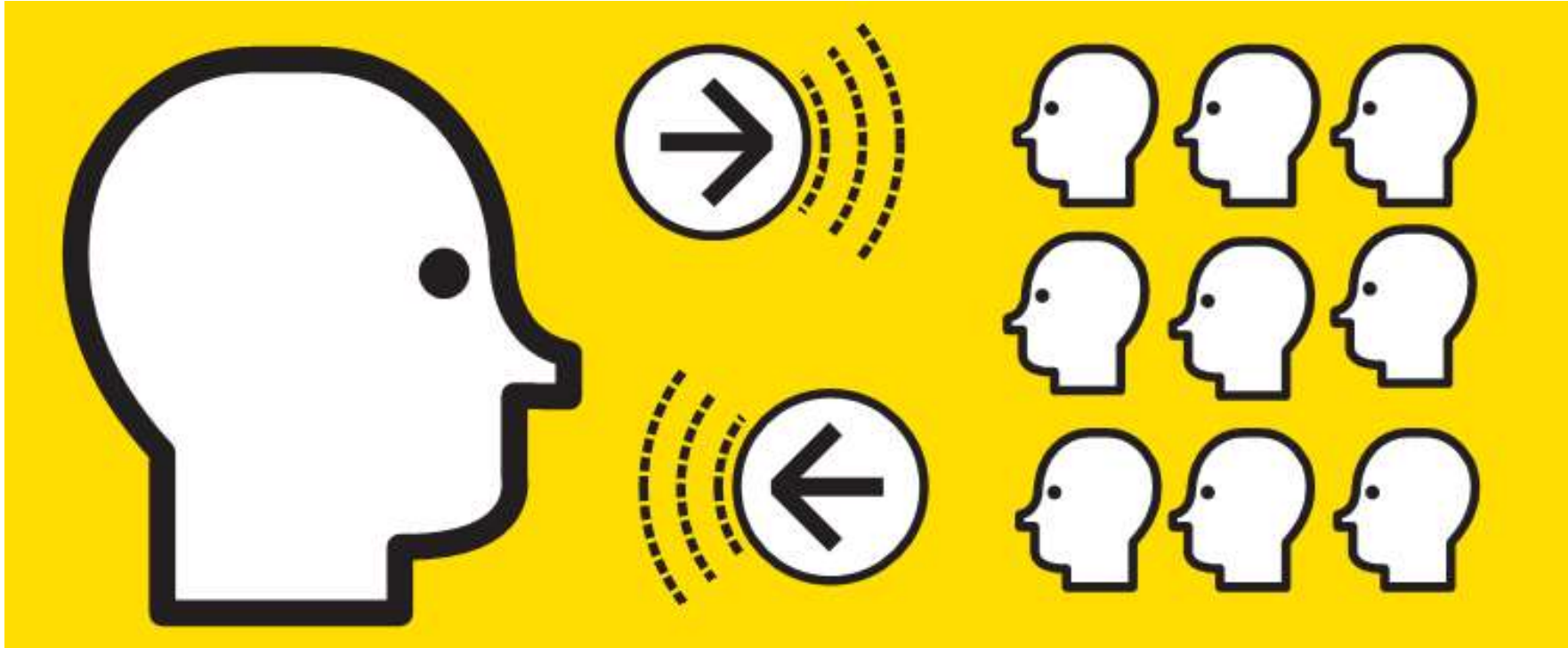

3. Hoe kun je begrip bij leerlingen achterhalen?

onderwezen.....

maar ook begrepen?

SNAPPEN
JULLIE NOG?

WAT SNAPPEN
JULLIE NOG (NIET)?

Wat wil je te weten komen van je leerlingen op een bepaald moment en waarom?

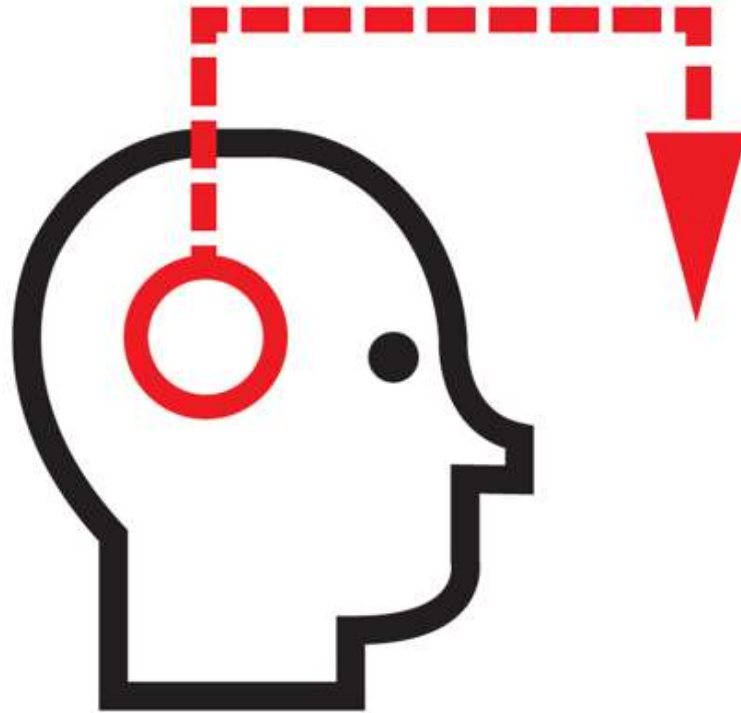
Waar ben je nieuwsgierig naar?

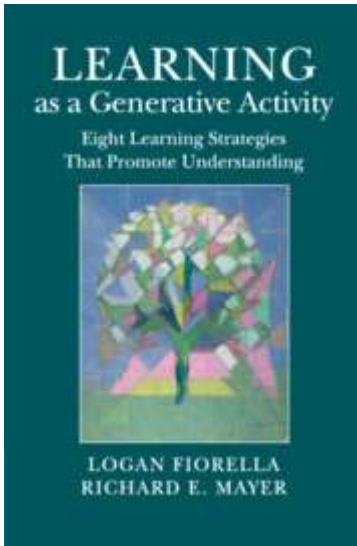
Hoe verhoudt zich jouw vraag tot het beoogde tussen- of hoofddoel?

november 2021

zondag	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag	zaterdag
	1 	2	3 	4	5	6
7	8	9	10	11 	12	13
14	15	16	17 	18	19	20
21	22	23	24	25 	26	27
28	29	30 				

zet alle leerlingen aan het
DENKEN en **PRODUCEREN**

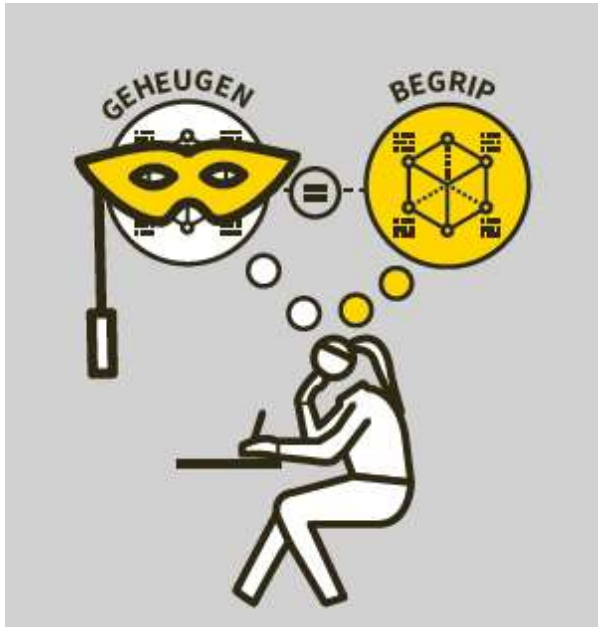

WIJZE LESSEN

• Twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek

- o samenvatten
- o schematiseren, tekenen
- o verbeelden, zelftoetsen
- o zelf verklaren
- o lesgeven
- o uitbeelden

brain dump oefeningen

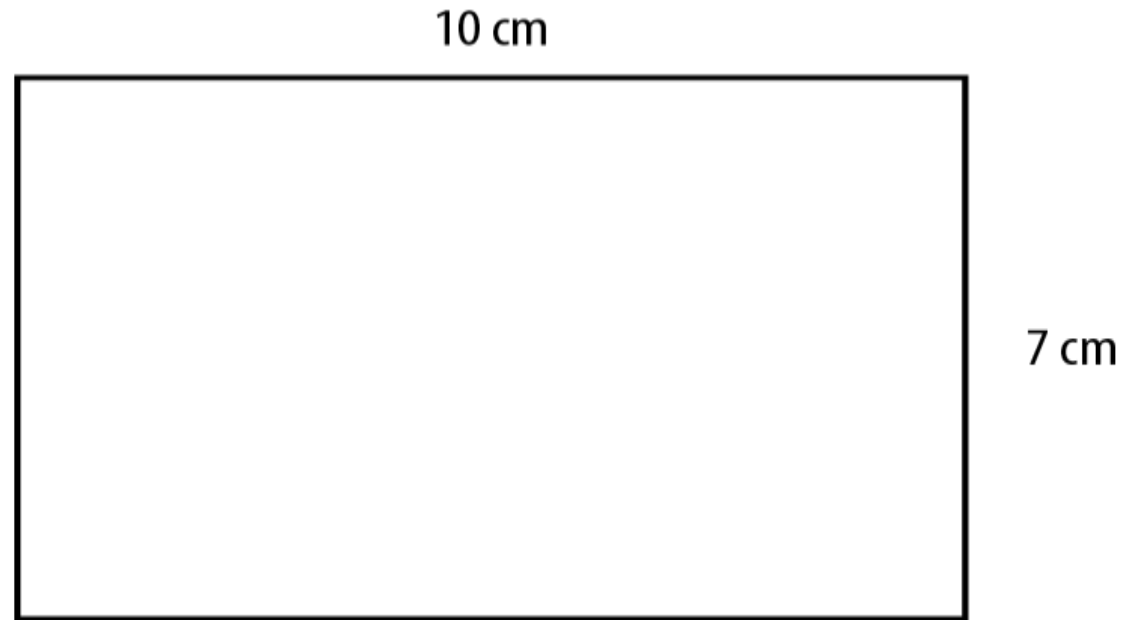

“

Schrijf alles op wat
je nog weet van....

stel (diagnostische) vragen die
leerlingen **uitdagen** maar niet
teveel frustreren

Bereken de oppervlakte van de rechthoek hierboven.

A

17 cm^2

B

70 cm^2

C

34 cm^2

D

35 cm^2

Voorbeeld uit Barton, C. (2019). *Volgens Barton deel 2*. Culemborg: Phronese.

Zie voor de gratis cursus van 60 minuten op

<https://platform.llearn.nl/courses/minicursus-diagnostische-vragen>

Een goed antwoord is niet altijd bewijs van leren.....

Vraag 1. Welke breuk is het kleinst?

A. $\frac{1}{6}$ **88%**

B. $\frac{2}{3}$

C. $\frac{1}{3}$

D. $\frac{1}{2}$

Vraag 2. Welke breuk is het grootst?

A. $\frac{4}{5}$ **50%**

B. $\frac{3}{4}$ **39%**

C. $\frac{5}{8}$

D. $\frac{7}{10}$

de kwaliteit van de vraag
de kwaliteit van het antwoord
zal bepalen

Los dit stelsel vergelijkingen op:

$$3x + 2y = 8$$

$$2x + 5y = -2$$

A

$$x = 4$$

$$y = -2$$

B

$$x = -4$$

$$y = 2$$

C

$$x = 2$$

$$y = 4$$

D

$$x = -2$$

$$y = -4$$

Achterhaalt
deze vraag
begrip?

Opdracht	Uitwerking
Bereken: $2\sqrt{7} \cdot 3\sqrt{6} =$	
Herleid door een factor voor het wortelteken te zetten: $\sqrt{54} =$	
Breng het getal onder het wortelteken: $2\sqrt{3x} =$	
Herleid: $\sqrt{108x^3} =$	

Exit Ticket

- Q1. What does the term 'heir' mean?
- Q2. Why was there confusion about who should be King in 1066?
- Q3. Who were the three main contenders to the throne in 1066?

Entrance Ticket

- Q1. What does the term 'heir' mean?
- Q2. Why was there confusion about who should be King in 1066?
- Q3. Who were the three main contenders to the throne in 1066?

vergelijk je
antwoorden van
beide tickets (alleen
of met klasgenoot):

- wat lukt wel wat niet?
- waar zitten verschillen?
- wat ben je vergeten sinds de vorige keer?
- welke vervolgstap is nodig?

retrieval grid: wat weten ze nog?

1.	2.	3.	4.
5.	6.	7.	8.
9.	10.	11.	12.
13.	14.	15.	16.
<u>Vorige les</u> 1 punt	<u>Vorige week</u> 2 punten	<u>2 weken geleden</u> 3 punten	<u>Langer geleden</u> 4 punten

EXAMPLES OF STEMS FOR QUESTIONS

How are _____ and _____ alike?

What is the main idea of _____?

What are the strengths and weakness of _____?

In what way is _____ related to _____?

Compare _____ and _____ with regard to _____.

What do you think causes _____?

How does _____ tie in with what we have learned before?

Which one is the best _____ and why?

What are some possible solutions for the problem of _____?

Do you agree or disagree with this statement: _____?

What do you still not understand about _____?

organiseer
mini-dialogen

**ONGEVRAAGD
AANWIJZEN**
PAGINA 90

Kies leerlingen uit om
antwoord te geven; laat
iedereen nadenken

**DENKEN,
DUO, DELEN**
PAGINA 92

Een procedure voor
gestructureerde
discussie

**LAAT JE
WISBORDJE ZIEN**
PAGINA 94

Een effectieve methode
om alle leerlingen te
betrekken

**CONTROLLEREN
OP BEGRIP**
PAGINA 96

Een essentiële vraag: wat
heb je ervan begrepen?

**ZEG HET NOG
EENS, MAAR NU
BETER**
PAGINA 98

Betere verbale
antwoorden krijgen

DOORVRAGEN
PAGINA 100

Bevragen als een
reeks verdiepende
uitwisselingen

**PROCES-
VRAGEN**
PAGINA 102

Hoe weten we wat we
weten?

**FEEDBACK
OM VOORUIT TE
HELPEN**
PAGINA 104

Elementen van effectieve
formatieve feedback

**FEEDBACK ALS
HANDELINGEN**
PAGINA 106

Vijf manieren om
feedback productief te
maken

**KLASSIKALE
FEEDBACK**
PAGINA 108

Geef in één keer
feedback aan de hele
klas

DOORLOOPJES

VOOR LEERLINGEN EN LERENDEN

ter afsluiting

WIJZE LESSEN

• Twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek

Samenvattend is het achterhalen van begrip belangrijk om:

- tijdig **misvattingen** te detecteren
- een **goede terugkoppeling** te geven voor een vervolgstap
- inzicht te krijgen in **de doelen en leerlijn** (waar moet ik waarschijnlijk meer instructietijd aan gaan besteden)
- **kansen te bieden** om tot **langetermijnbegrip** te komen

belangrijke conclusies

1. achterhalen van begrip op de goede momenten vraagt om een **coherent curriculumontwerp met doordachte kenniskaarten**
2. het vraagt om **hoge kwaliteit vragen en opdrachten** om antwoorden te krijgen die tot **valide conclusies** leiden. Vragen als Snappen jullie het nog allemaal? Zijn er nog vragen? Kan ik verder? zullen dus **GEEN** informatie opleveren over begrip!
3. de weg diepgeworteld begrip kost **tijd (behandelen is niet gelijk aan beheersen)**, dus waar wil je dit wel bereiken en waarom? Verleg de vraag: Wat behandel of onderwijs ik? Naar: **Wat wil ik dat mijn leerlingen gaan begrijpen/leren/zelfstandig gaan kunnen?**

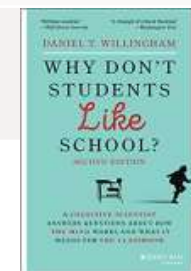

Gebruikte bronnen en leestips

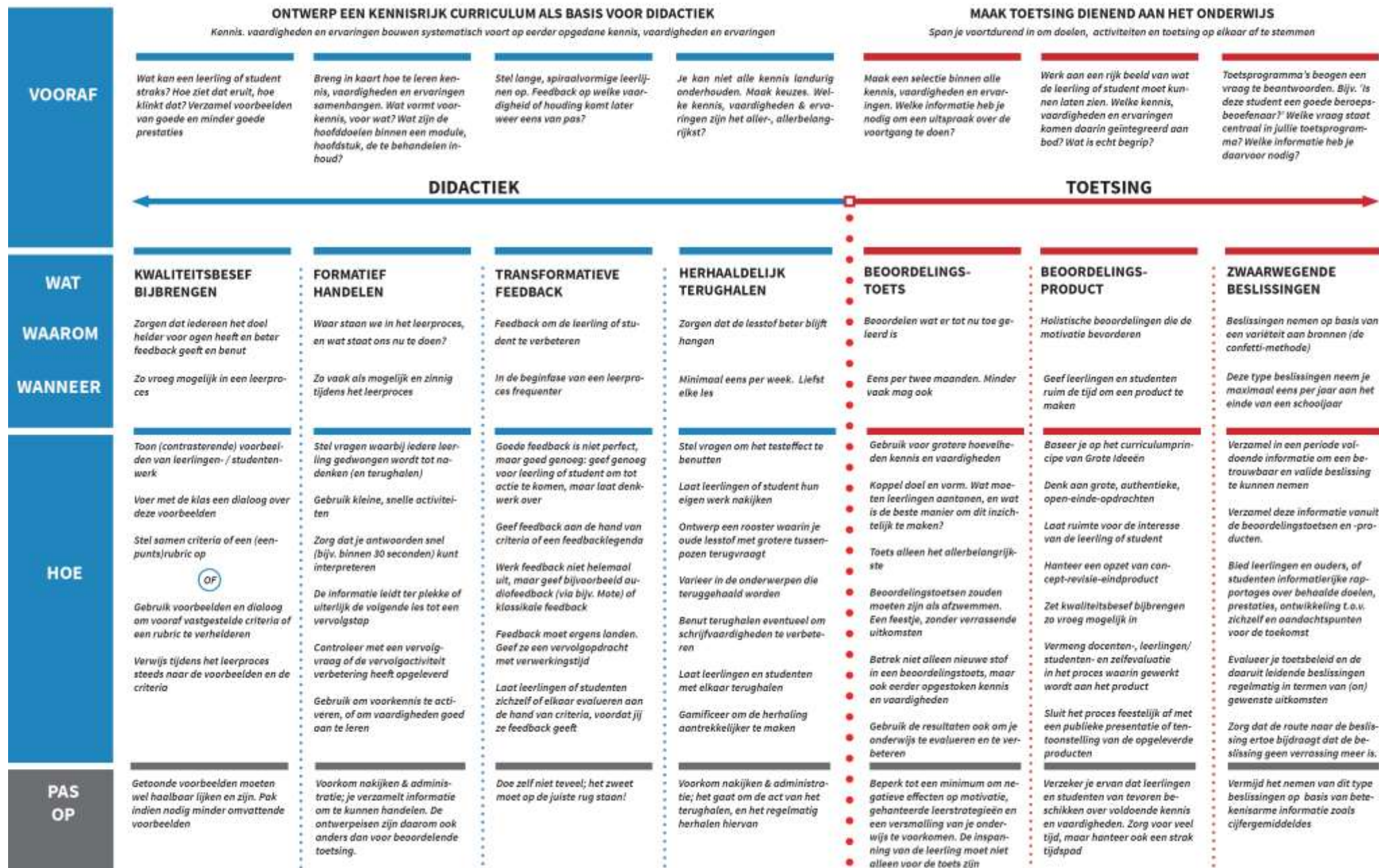
- **Wijze lessen**, te vinden op www.wijzelessen.be, in het bijzonder **bouwsteen 6**
- Wiggins, G., & McTighe, J. (2006). *Understanding by design* (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- **Doorloopjes**, te vinden op www.doorloopjes.nl, in het bijzonder de **Doorloopjes Curriculumontwerp en Bevragen en feedback**
- **Blog Tom Sherrington over Building Understanding: supporting students to assemble their own schema**, te vinden op https://teacherhead.com/2021/10/10/building-understanding-supporting-students-to-assemble-their-own-schema/amp/?twitter_impression=true&s=09
- **Blog van Kate Jones over exit tickets en langetermijnbegrip**
<https://teachlikeachampion.com/blog/kate-jones-exit-tickets-performance-long-term-learning/>
- **Waarom is school niet leuk? De negen principes van Daniel Willingham**, te vinden op <http://www.e-meester.nl/wp-content/uploads/2014/03/Cognitieve-principes.-Waarom-is-school-niet-leuk-Meester-Pollen-JSW-2017.pdf>
- diverse blogs van de leden van **Toetsrevolutie** op www.toetsrevolutie.nl

	Cognitieve principes	Wat we over leerlingen moeten weten	Wat dit voor de praktijk in de klas betekent
1	Mensen zijn van nature nieuwsgierig, maar van nature goed denken doen ze niet.	Wat ligt net boven het niveau van wat mijn leerlingen kennen en weten?	Zie wat er moet worden geleerd als antwoorden en neem de tijd om de vragen uit te leggen.
2	Feitelijke kennis gaat vooraf aan vaardigheid.	Wat weten mijn leerlingen over dit onderwerp?	Het is onmogelijk om goed over een onderwerp na te denken zonder voldoende feitenkennis over dat onderwerp.
3	Wat we onthouden is wat er overblijft van het denkwerk.	Waarover zullen mijn leerlingen echt nadenken tijdens mijn les?	De beste barometer voor elk lesplan is: 'Waarover wil ik mijn leerlingen laten nadenken?'
4	Nieuwe dingen begrijpen we in de context van wat we al weten.	Wat weten mijn leerlingen al en wat biedt ze houvast bij deze nieuwigheid?	Streef altijd – expliciet en impliciet – naar dieper inzicht, maar accepteer dat oppervlakkig inzicht altijd eerst komt.
5	Bewust, geconcentreerd inoefenen baart kunst.	Hoe laat ik mijn leerlingen oefenen zonder dat ze verveeld raken?	Denk zorgvuldig en selectief na over het materiaal dat leerlingen echt nodig hebben en neem de tijd om te oefenen.
6	Cognitie is aan het begin van een training helemaal anders dan aan het eind.	Waarin verschillen mijn leerlingen van een specialist?	Streef naar diep inzicht bij de leerlingen, niet naar het creëren van nieuwe kennis.
7	Als het om leren gaat, lijken kinderen veel meer op elkaar dan ze verschillen.	We hoeven ons geen zorgen te maken om leerstijlen.	Laat de manier waarop u lesgeeft afhangen van de lesinhoud, en niet van de verschillen tussen de leerlingen.
8	Intelligentie kan veranderen door volgehouden hard werk.	Wat geloven de leerlingen over intelligentie? Weten ze dat inspanning meer invloed heeft op succes dan intelligentie?	Breng successen en mislukkingen in verband met inspanning, niet met talent.
9	Net zoals elke cognitieve vaardigheid, moet lesgeven bewust worden geoefend om beter te worden.	Welke aspecten van mijn onderwijs werken goed bij mijn leerlingen en welke aspecten moeten beter?	Voor verbetering is meer nodig dan ervaring; bewuste inspanning en feedback zijn even noodzakelijk.

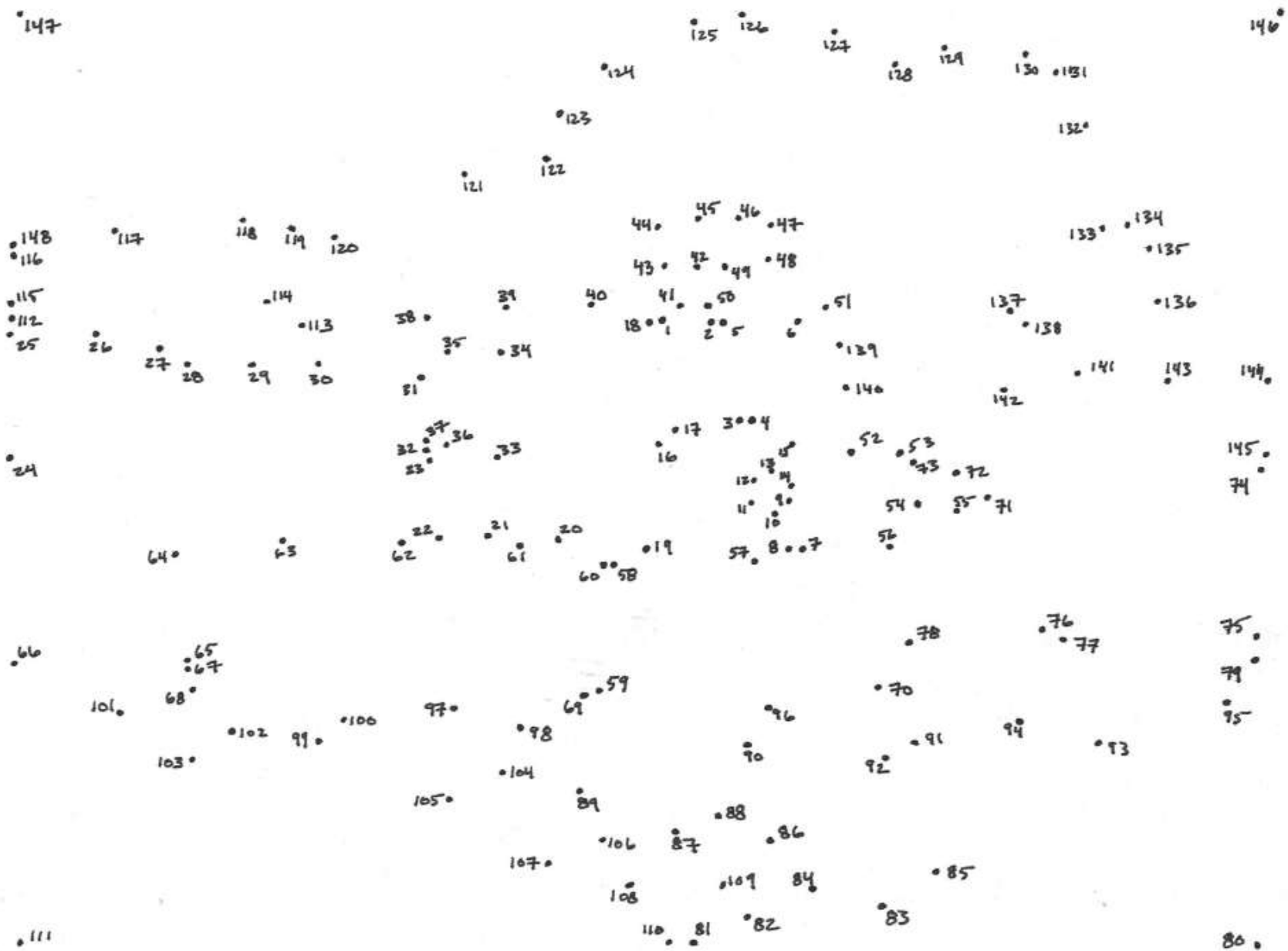
Bron: <https://www.alfabetcode.be/daniel-willinghams-negen-zekerheden/>

DANK

dominique@sluijsmans.net | @dmasluijsmans | sluijsmans.net

Op zoek naar professionalisering in Wijze lessen op de werkplek?
Zie www.wijzelessen.be voor de vele mogelijkheden!